Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа с. Дзуарикау

РАССМОТРЕНО
на заседании ШМО
Протокол от 08.2021 г. № 1
Руководитель ШМО
_____

СОГЛАСОВАНО
с зам. директора по УВР
_____/А.Д. Кцоева
«__» _____2021 г

УТВЕРЖДЕНО
приказом директора
МОБУ СОШ с.Дзуарикау
_____ Р.К. Газданова
«__» _____2021 г. № ____

Кусæн программæ

Ирон æвзаг æмæ кæсынæй(Абетæйæ)

1 къласы

(ступень обучения, класс)

Дзодзыккаты Ф.К

1 къласы ахуыргæнæг

2021— 2022 а. а.

ИРОН ÆВЗАДЖЫ ПРОГРАММÆ 1–4-ÆМ КЪЛÆСТÆН

Ахуырадон программæйы иумæйаг характеристикæ

Национ ахуырады сæйраг хæстæй иу у скъоладзауты алывæрсыг рæзтæн бындур сæвæрын.

Царды æппæт фæзындтæ, хицæндзинæдтæ æмæ ногдзинæдтæ ахуырдзаутæ хъуамæ базоной сæ мадæлон æвзаджы фæрцы.

Программæ арæзт у поликультурон ахуырады бындурыл, æххæстгонд цæуынц федералон пайдзахадон ахуыралон стандарттæ.

Ирон æвзаджы урокты базонгæ уыдзысты æппæтуæрæсейон æмæ æппæтдунеон культурон хæзнатимæ. Нæ алыварсы дунеимæ зонгæдзинад арæзт цæуы ахæм фæткыл: хи райгуырæн къуым базонынц фæстæ рахизын Уæрæсейы, стæй та æппæт зæххы къорийы тыххæй зонинæгтæм.

Бæрæггонд цæуынц ирон национ ахуырадон нысантæ:

1. Рæзын кæнын мадæлон æвзаджы культурæ – уый у нæ рæзгæ фæлтæр хъомыл кæныны сæйраг фæраз.

2. Мадæлон æвзаджы фæрцы скъоладзауты зонгæ кæнын дунейы æппæт культурон æмæ техникон æнтыстытимæ.

Программæ арæзт у традицион методикæйы бындурыл, фæлæ пайдагонд цæуы ног технологитæй.

Бæрæггонд дзы æрцыдысты рæзгæ ахуырады системæйы нысантæ, уыдон еты:

- скъоладзауты ахуырмæ сразæнгард кæнын;
- æрмæг сын цæттæйæ дæттæ нæу, фæлæ саразын ахæм уавæртæ, цæмæй зонындзинæдтæ райсынмæ сæхæдæг тырной;
- кусын æппæт скъоладзауты рæзтыл, куыд тыхджын, афтæ лæмæгъты дæр;
- алкæмæн дæр хъуамæ лæвæрд цæуа, йæ бон цас у, уыйас – йæхи цæстæнгас, йæ зонындзинæдтæ равдисын йæ бон куыд уа, йæхæдæг хатдзæгтæ кæнынмæ куыд арæхса, афтæ:
- дæттын, скъоладзауты (суанг тыхджынты дæр) бæстон ахъуыды кæнын цы хæслæвæрдтыл бахъæудзæн, ахæмтæ; сæ бон сæ сæххæст кæнын куы нæ уа, уæддæр сын хъуыды кæндзысты, стæй сæ ахуыргæнæджы æххуысæй базондзысты.

Ахуырады фæрæзтæй иу у алгоритм. Уый у æрмæг æнцондæр, бæстондæр, арфдæр, кæрæдзийы фæдыл раст фæткыл æвæрдæй бацамонынц мадзал. Алгоритмы фæрцы бæлвырд æрфыссæн ис æвзаджы æппæт фæрстытæ къæпхæнгай, æнцонæй: ахуырдзауты æфтауы сфæлдыстадон хуызы хъуыды кæныныл, бæлвырд куысты хуызтæн раст дзуапп ссарыныл, хъæугæ хатдзæгтæм æрцæуыныл.

Кæстæр кълæсты скъоладзауты рæзтыл кусын амонц, цы зонындзинæдтæ райстой, уыдонæй алы уавæрты пайда кæнын зонын, бæлвырд зонындзинæдтæ хибарæй агурын, рæдыд цæмæн æрцыд, уый сбæрæг кæнын æмæ йæ сраст кæнын, æрмæджытæ кæрæдзиуыл барынмæ арæхсын æмæ сын сæ хицæндзинæдтæ иртасын.

Программæйы домæнтæм гæсгæ, ирон æвзаг ахуыргæнгæйæ, урочы æвæрд цæуы ахæм хæстæ:

1. Ермæг амонын алыхуызон цымыдисаг дидактикон æрмæджы руаджы, грамматикон, сфæлдыстадон хъæзтыты фæрцы.
2. Грамматикон æрмæг амонын лексикон æрмæджы фæрцы.
3. Мадæлон æвзагмæ цымыдисдзинад æвзæрын кæнын.
4. Скъоладзауты цæттæ кæнын уæлдæр кълæсты зындæр æмæ вазыгджындæр æрмæг ахуыр кæнынмæ.

5. Бæлвырд зонындзинæдтæ дæтгæйæ, урочы кусын скъоладзауты иумæйаг рæзтыл; рæзын сын кæнын сæ логикон æмæ сфæлдыстадон хъуыдыкæнынад; хъæздыг кæнын сæ дзырдуатон сконд;

6. Рæзын кæнын скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинæдтæ, цæмæй сæ хъуыдытæ æнцонæй сæ бон дзурын уа, цæмæй архайой бæлвырд раныхæсты, цæмæй искæйы сцымыдис кæной сæ ныхасмæ хъусынмæ, цæмæй сæ раныхæстæн хъæугæ кæронбæттæн скæнын сæ бон уа; кусын ахуырдзауты раст хъомыл кæныны фарстатыл.

Ацы нысантæ æмæ хæстыл куыст цæуы уыцы иу урочы, кæрæдзийæ сын хицæн кæнæн нæй.

Ног федералон ахуырадон стандарттæ хынцгæйæ, программæ домы:

- урок методикон æмæ логикон æгъдауæй раст аразын;
- педагогон фæрæзтæй эффективонæй пайда кæнын;
- наукæйы ног æнтыстытæй пайда кæнын;
- урок бæлвырд ахуырадон – хъомыладон процессы бындурыл аразын;
- скъоладзаутæн саразын бæлвырд уаваертæ сæ курдиат æххæстæй раргом кæнынæн;
- æндæр предметтимæ баст æрмæгæй пайда кæнын;
- ног æрмæг амонгæйæ æнцой кæнын рацыд æрмæгыл;
- хынцын скъоладзауты рæзты æмвæзад æмæ психологон хицæндзинæдтæ;
- æрмæг хъуамæ дзуапп дæтта, царды цы ногдзинæдтæ æмæ ивддзинæдтæ цæуы, уыдонæн.

Райдайæн скъола бындур æвæры скъоладзауты зонындзинæдтæн æвзагæй, литературон кæсынадæй, ныхасы культурæйæ, хъомыладæй. Скъоладзаутæ разæнгард кæнынц ахуырмæ, куыстмæ, рæзы сæ хибарæй хъуыдыкæнынад.

Мадæлон æвзаджы ахадындзинад стыр у, уымæн æмæ йæ бындурыл æнцондæр у, иронау цы предметтæ цæуынц, уыдон ахуыр кæнын, уымæй уæлдай, скъоладзаутæ базонынц, мадæлон æвзаг кæрæдзиимæ ныхас кæныны сæйраг фæрæз кæй у, уый.

Ирон æвзаг цымыдисаг æрмæджы бындурыл ахуыргæнгæйæ, скъоладзаутæм сæвзæры сæрыстырдзинад сæ мадæлон æвзагмæ; тырнындзинад йæ базонынмæ. Бамбарынц, раст дзургæ æмæ фысгæ ныхас кæй у адæймаджы иумæйаг культурæ æвдисæг.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ хуымæтæг хуызы базонгæ вæййынц литературон æвзаджы нормæтимæ, ныхасы этикетимæ; рæзынц сæ коммуникативон арæхстдзинæдтæ.

1–4-æм кълæсты программæйы амынд сты ирон æвзаг ахуыр кæныны ахæм хæстæ:

- скъоладзауты ахуыр кæнын лæмбынæг хъусын, раст дзурын, кæсын æмæ фыссын;
- фонетикæ, лексикæ, дзырдарæзт, морфологи æмæ синтаксисы тыххæй зонындзинæдтæн бындур æвæрын;
- скъолайы агъоммæ скъоладзаутæм æвзаджы тыххæй цы хуымæтæг æмбарынад уыдис, уый сын, грамматикæйы æгъдæуттыл æнцойгæнгæйæ, амонын, куыд бæлвырд системæ;
- каллиграфийыл ахуыр кæнын;
- растфыссынад, растдзурынад æмæ пунктуацийæ хуымæтæг зонындзинæдтæ дæттын;
- скъоладзауты дзырдуат хъæздыг кæнын;
- скъоладзауты фæлтæрын сæ хъуыдытæ бæлвырд æмæ аив дзурыныл.

Программæйы æвзаджы æрмæг лæвæрд у æнцондæрæй зындæрмæ, хуымæтæгдæрæй вазыгджындæрмæ хизыны принциптæм гæсгæ; æвзагæй ног зонындзинæдтæ лæвæрд цæуынц, раздæр цы базыдтой, ууыл æнцойгæнгæйæ.

Æвзаджы алы хæйттæ: фонетикæ, лексикæ, дзырдарæзт, морфологи, синтаксис – кæрæдзиуыл æнгом баст кæй сты, уымæ гæсгæ алы къласы дæр ахуыргонд цæуынц бæлвырд системæмæ гæсгæ.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ базонынц мыртæ æмæ дамгъæты сæйраг

миниуджытæ: лексикон-грамматикон къордты (ныхасы хæйтты) грамматикон категориты тыххæй хуымæтæг зонинæгтæ: сæ хицæндзинæдтæ: дзырдты арæзт; раст дзурын æмæ раст фыссыны литературон нормæтæ. Синтаксисæй дæр райсынц хуымæтæг, фæлæ бæлвырд зонындзинæдтæ.

Цæмæй скъоладзауты хъуыдыкæныпад рæза, уый тыххæй практикон ахуырты рæстæг, стæй, ног теоретикон æрмæг амонгæйæ, хъæуы проблемон методæй пайда кæнын. Уый фæрцы ахуыргæнинæгтæ архайдзысты хи хатдзæгтæ кæнын грамматикон фæзындты тыххæй.

Ахуыргæнæг йæ хъус хъуамæ дара, скъоладзаутæ ног грамматикон æмбарынад кæнæ раиртæст куыд бамбæрстой æмæ сæ пайда кæнын куыд зонынц, уымæ.

1–4-æм кълæсты ирон æвзаг ахуыр кæныны сæйраг хæстæй иу у раст æмæ сыгъдæг фыссыныл ахуыр кæнын, уымæ гæсгæ ацы куыстæн 1-аг къласы кæрон æмæ 2-аг къласы хъуамæ алы къуыри дæр лæвæрд цæуа сæрмагонд урок.

Сыгъдæгфыссынадæн лæвæрд фæлтæрæнтæ хъуамæ баст уой, урочы цы грамматикон æрмæг ахуыргонд цæуы, уыимæ: сæ растфыссынад зын бахъуыдыгæнæн кæмæн у, ахæм дзырдтимæ, вазыгджын æрмæгимæ. Дамгъæты растфыссынад æмæ сыгъдæгфыссынадыл куыст цæуы иумæ.

Ахуыргæнæг хъуамæ йæ хъус дара, скъоладзаутæ куыд бадынц, ручкæйыл куыд хæцынц, сæ тетрæдтæ куыд æвæрд сты, уымæ. Хъуамæ алы скъоладзауимæ дæр куыст цæуа хибарæй, цæмæй алкæмæн дæр йæ фысты алыхуызон аиппытæ афойнадыл амынд цæуой.

Урокты скъоладзаутæн иумæйаг куысты хуызтæй уæлдай дæттæн ис хибарæй куыстытæ дæр. Ахæм урокты мидис бæрæггонд цæуы, программæйы алы къласæн дæр цы амындтытæ лæвæрд цæуы, уыдонæй.

Ирон æвзаджы программæйы структурæ

Райдайæн кълæсты ахуырадон программæ арæзт у æртæ мидисджын хайæ: «**Æвзаджы системæ**», «**Растфыссынад**», «**Ныхасы рæзтыл куыст**».

Алы хайæн дæр ис йæхи ахуыры объект.

«Æвзаджы системæ» ахуыр кæны æвзаджы иуæгтæ: *«Мыртæ æмæ дамгъæтæ», «Дзырд», «Хъуыдыйад», «Ныхасы рæзтыл куыст»*.

Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Мыртæ æмæ дамгъæты тыххæй фыццаг зонындзинæдтæ скъоладзаутæ райсынц 1-аг къласы. Фыссыны æгъдæуттæ ахуыргæнгæйæ, скъоладзаутæ фæцалх вæййынц ныхасы мыртæ хъусын æмæ дзурыныл, кæрæдзийæ сæ хицæн кæныныл. Базонынц хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ, сæ хицæндзинæдтæ, цавдон æмæ æнæцавдон хъæлæсонтæ, зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ.

Ацы куысты хуызтæ кæнын хъæуы фыццаг къласæй цыппæрæммæ. Скъоладзаутæ хъуамæ базоной, дзырдтæ мыртæй арæзт кæй сты, мыртæ дзургæ æмæ хъусгæ кæй кæнæм; фыстæйæ мыртæ дамгъæтæй нысангонд кæй цæуынц. Тынг ахсджиаг у, цæмæй скъоладзаутæ базоной, дзырды иу мыр æндæрæй ивгæйæ, дзырдæн йæ нысаниуæг дæр кæй аивы, уый. Базоной, дамгъæу дыууæ мыры кæй амоны *(хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон)*. Ахадгæ куыстау дзырдтæн мырон-дамгъон æвзæрст кæнын.

1-аг æмæ 2-аг кълæсты бындур æвæрд цæуы мыртæ æмæ дамгъæтæ раст дзурыны æмæ фыссыны куыстæн. Уæлдæр кълæсты ацы куыст хъæуы бæстондæр æмæ уæрæхдæр кæнын: вазыгджындæр æрмæгæй пайдагæнгæйæ, скъоладзауты зонгæ кæныи хъæуы хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты классификациимæ. Амонын ирон æмæ дыгурон æвзæгты иуæй-иу фонетикон хицæндзинæдтæ.

Дзырд. Райдайæн кълæсты æвзаджы урокты дзырд æвзæрст цæуы куыд лексикон æмæ грамматикон иуæг. Цæмæй скъоладзаутæ дзырдтæ раст фыссой, уый тыххæй сын

хъуамæ зоной сæ лексикон нысаниуджытæ *(æмбæрста – æмбарын-æй, æмбæрзта – æмбæрзын-æй)*.

Дзырдыл куыст цæуы æвзаджы æппæт æрмæг ахуыргæнгæйæ дæр:

- фонетикæ ахуыргæнгæйæ скъоладзаутæн амынд цæуы – мыртæ æмæ дамгъæтæ уымæн хъæуынц, цæмæй сæ аразæм дзырдтæ;

- морфологи ахуыргæнгæйæ загъд æрцæуы – ныхасы хæйттæ сты ахæм дзырдтæ, кæцытæ нысан кæнынц предметтæ, архæйдтытæ, æууæлтæ æ.а.д.;

- синтаксис ахуыргæнгæйæ амынд цæуы – хъуыдыйæдтæ, дзырдбæстытæ арæзт сты дзырдтæй, дзырдты æхсæн ис бæлвырд бастдзинæдтæ.

Сæ зонындзинæдтæ сын фидар кæнын хъæуы дзырдуатон куысты фæрцы. Хъуамæ ахуыргæнæг пайда кæна дзырдты нысаниуæг амоныны алыхуызон мадзæлттæй.

Дзырдуатон куысты фæрцы скъоладзаутæ базонынц, дзырдтæ кæй аразынц синонимон, антонимон, омонимон къордтæ, дзырдтæн кæй ис комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ.

Дзырдтæ предметтæ, фæзындтæ, æмбарынæдтæ, æууæлтæ æмæ архæйдтыты нæмттæ кæй нысан кæнынц, уый скъоладзаутæ базонынц фæлтæрæнты æрмæгæй æмæ æндæр уæлæмхасæн хæслæвæрдты фæрцы.

Скъоладзаутæ ахуыр кæнынц дзырдуатæй хъæугæ дзырдтæ исыныл, сæ хъуыдытæ бæлвырд æмæ аив дзурыныл.

Райдайæн кълæсты куыд фæстæмæ амонын хъæуы ирон æмæ дыгурон æвзæгты иуæй-иу лексикон хицæндзинæдтæ.

Дзырдуатон фæлтæрæнтæ æххæстгонд цæуынц алыхуызон грамматикон-орфографион æрмæг ахуыр кæныны рæстæг.

1-аг къласы скъоладзаутæ базонынц дзырдтæ сæ фæрстытæм гæсгæ иртасын. Амынд сын цæуы, ирон æвзаджы фарст *чи?* æрмæст адæймаджы ном нысангæнæг дзырдтæм лæвæрд кæй цæуы.

Ахуыргæнæг бацамоны æмæ пайда кæны ахæм грамматикон æмбарынæд-тæй: *«предмет», «предметы æууæл», «предметы архайд»*. Уæлдæр кълæсты ацы æмбарынæдты бындурыл скъоладзаутæ базонынц терминтæ: *номдар, миногон, мивдисæг*.

Дзырды хæйттæ ахуыр кæнын райдайынц 3-аг къласы. Дзырдарæзт ахуыр кæнынæн ис стыр ахадындзинад: æххуыс у зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты растфыссынадыл кусынæн, уидаджы дызæрдыггаг æмхъæлæсонты растфыссынад базонынæн. Скъоладзаутæ базонгæ вæййынц грамматикон æмбарынæдтимæ: *«уидаг», «разæфтуан», «фæсæфтуан», «кæрон», «бындур»*, стæй аразгæ дзырдты растфыссынадимæ.

4-æм къласы дзырды хæйтты тыххæй зонындзинæдтæ скъоладзаутæ ныффидар кæнынц, ныхасы хæйттæ куы фæахуыр кæнынц, уæд.

Ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ, скъоладзауты бахъæуы ахæм зонындзинæдтæ: дзырды хæйттæ æмæ дзырдарæзты амæлттæ, дзырдты алыхуызон лексикон нысаниуджытæ, дзырдтæ кæрæдзиимæ бастдзинады фæтк æмæ сæ бынат хъуыдыйады.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ ахуыр кæнынц предметтæ, æууæлтæ, архæйдтытæ амонæг дзырдтæй тематикон къордтæ аразын.

Æппæт кълæсты дæр, дзырдты арæзт æмæ ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ, лæвæрд цæуы лексикон фæлтæрæнтæ. Уый фæрцы скъоладзаутæ бæрæг кæнынц дзырдты алыхуызон нысаниуджытæ: сæ хъуыдытæ бæлвырдæй дзурынц, хъæугæ дзырдтæ агурынц, дзырдæн æндæр дзырдтимæ йæ ахастдзинæдтæ бæрæг кæнынц.

Хъуыдыйад. Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ базонгæ вæййынц текстимæ. Арæхсынц текст хъуыдыйæдтыл (хæйттыл) дих кæнын, хъуыдыйæдтæ сæ арæзтмæ гæсгæ иртасын, хъуыдыйады уæнгтæ бæрæг кæнын, хъуыдыйады дзырдты бастдзинæдтæ иртасын, хъуыдыйад дзырдбæстытыл дих кæнын æмæ дзырдты рæнхъæвæрд амонын.

Фидаргонд цæуынц хъуыдыйады сæйраг бæрæггæнæнтæ: хъуыдыйад арæзт у дзырдтæй, æвдисы æххæст хъуыды. дзырдтæ хъуыдыйады баст сты сæ нысаниуджытæм гæсгæ, алы хъуыдыйад дæр загъд цæуы бæлвырд хъæлæсы уагæй, хъуыдыйады иу дзырдæй иннæмæ ис фарст раттæн.

Скъоладзаутæ зонгæ кæнынц таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн æмæ хъæрон хъуыдыйæдтимæ æмæ сæ интонацион арæзтимæ. Ахуыр кæнынц хъуыдыйæдтæ аразын, орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæ хынцгæйæ: фыццаг дзырд стыр дамгъæйæ фыссын, хъуыдыйады кæрон стъæлф, фарсты æмæ хъæры нысæнттæ æвæрын.

Скъоладзаутæ бæстондæр базонынц терминтæ *«сæйрагæ»* æмæ *«зæгъинаг»*-ы мидис, райсынц иумæйаг зонындзинæдтæ фæрссаг уæнгты тыххæй.

4-æм къласы скъоладзаутæ ахуыр кæнынц хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ, вазыгджын хъуыдыйæдтæ, комкоммæ ныхас æмæ сидæн, сæ интонацион арæзт, æрхæцæн нысæнтты æвæрынад.

Хъуыдыйады тыххæй зонындзинæдтæ иу къласæй иннæмæ кæнынц вазыгджындæр, зындæр; скъоладзаутæн фылдæр æрмæг лæвæрд цæуы хибарæй кусынæн; алыхуызон схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразынæн.

«Растфыссынады»-ы блокы нысан у райдайæн кълæсты скъоладзаутæн бацамонын æмæ ныффидар кæнын раст, æнæ рæдыдæй фыссыны арæхстдзинæдтæ, орфограммæтæ бахъуыды кæнын.

Фæлтæрæнтæ æххæст кæнын хъæуы, дзырдты растфыссынадыл кусгæйæ: дзырдуатон-орфографион диктанттæ; ахуыргæнæджы каст æ хъусгæйæ, цы бахъуыды кодтой, уый фыссын; чиныгæй сфыст æ. а. д.

Зонындзинæдтæ бæрæг кæныны сæйраг фыстæ куысты хуызтæ сты:

контролон сфыст, диктанттæ грамматикон хæслæвæрдтимæ, изложенитæ, алыхуызон сфæлдыстадон куыстытæ.

Дзырдуатон диктанты дзырдты нымæц вæййы:

1 къласы: 5 – 7; 2 къласы: 8 – 10; 3 къласы: 10 – 12; 4 къласы: 12 – 15.

Контролон диктанты дзырдты нымæц хъуамæ уа:

1 къласы: 8 – 10 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 15 – 18 – афæдзы кæрон. 2 къласы: 25 – 30 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 35 – 45 – афæдзы кæрон. 3 къласы: 40 – 45 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 50 – 60 – афæдзы кæрон. 4 къласы: 65 – 70 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 75 – 80 – ахуыры азы кæрон.

Изложениты тексты дзырдты нымæц алы къласы дæр вæййы 15 – 20 дзырдæй фылдæр.

Ныхасы рæзтыл куыст. Ирон æвзаджы урокты сæйрагдæр нысантæй иу у скъоладзауты ныхасы рæзтыл кусын. Ардæм хауы скъоладзауты ныхасы хъæд аивдæр æмæ рæсугъддæр кæнын, сæ дзырдуат хъæздыг кæнын, сæ ныхасы культурæ, сфæлдыстадон æмæ логикон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын. Ёвзаг ахуыр кæныны нысан ис уый мидæг, цæмæй, алыварсыгæй йæ сахуыр кæнгæйæ, ахуырдзаутæ арæхсой сæ хъуыдытæ æнцонæй зæгъынмæ; цæмæй сæ, чи сæм хъусы, уый æнцонæй æмбара, ма сæ тыхса, сæ ныхас уа аив æмæ цымыдисаг. Ермæг бацамонынæн пайда кæнын хъæуы бæрзонд, чиныгон стилæй фыст аив литературон уацмыстæй, кæнæ уыдонæй скъуыддзæгтæ, сæ мидис уа актуалон, баст уа царды æцæгдзинадимæ.

Грамматикон зонындзинæдтæ æрмæстдæр уæд уыдзысты æмбæрстгонд æмæ бæстон, скъоладзаутæ сæ дзургæ æмæ фыстæ ныхасы, се сфæлдыстадон куыстыты куы пайда кæной.

Ныхасы рæзты куысынæн лæвæрд цæуы изложенитæ æмæ сочинентæ; архайын хъæуы уыцы, цæмæй сæ текстгæ уой, бæлвырд мидис кæмæн ис, царды алыхуызон цаутæ æвдыст кæм цæуынц, ахæмтæ. Фыссæн ис сывæллæттæн сæхи цардæй ист хабæрттæ

ныххæй, фыстæг, уацхъыд, хъусынгæнинæгтæ: агъуысты, уарзон хъазæны, цæрæгойы æрфыссын.

Ныхасы рæзтыл куысты хуызтæ ма сты: ахуыргæнæджы фæрстытæн раст, аив дзуæппытæ дæттын; зонгæ аргъау кæнæ цыбыр радзырд текстмæ хæстæг, йæ хæйттæ йын нæ хæцæ кæнгæйæ, дзурын (кæнæ ахуыргæнæджы фæрстытæм гæсгæ дзурын); иу нывмæ кæнæ цалдæр нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ кæнæ радзырд хъуыды кæнын; хъуыдыйæдтæ кæнæ текст бакæсгæйæ, фæрстытæн дзуæппытæ дæттын, дзургæйæ дæр æмæ фыстæйæ дæр.

Ныхасы рæзтыл куысты стыр ахадындзинад ис текстæн. Скъоладзаутæ хъуамæ зонгой тексты мидис æвзарын, хицæн хæйттыл æй дих кæнын, текстæн райдайæн кæнæ кæрон фыссын, текстæн сæргонд хъуыды кæнын; лексикон раиртæст ын кæнын. Скъоладзауты ныхас хъуамæ дзуапп дæтта литературон æвзаджы нормæтæн.

Скъоладзаутæн амынд цæуынц хи хорз дарыны æгъдæуттæ царды алы уавæрты дæр.

Алы урочы дæр скъоладзаутæ хъуамæ базоной 4 – 5 ног дзырды, уый фæстæ иннæ урокты уыцы дзырдтæ фæлхатгонд цæуой алыхуызон куысты хуызты æмæ фæлтæрæнты, цæмæй сæ скъоладзаутæ хуыздæр бахъуыды кæной.

Скъоладзауты ныхасы рæзтыл кусынæн программæйы бæрæггонд цæуы ныхасы темæтæ

(уыдоны бындурыл амынд цæуынц æвзаджы темæтæ)

1-аг кълас

«Мæ райгуырæн бæстæ – Ирыстон». «Мæ бинонтæ». «Афæдзы афонтæ». «Хи дарыны æгъдæуттæ».

2-аг кълас

«Скъола». «Сæрды мысинæгтæ». «Фæззæг». «Егъау – царды бындур». «Зымæджы нывтæ». «Куыст – царды цин». «Мæргътæ æмæ цæрæгойтæ – нæ хæлæрттæ». «Уалдзæг». «Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон». «Ахъуыды кæн, базон» (хъæлдзæг радзырдтæ, уынци-уынцитæ, хынцинæгтæ).

3-аг кълас

«Хæрзбон зæгъæм сæрдæн, æгас цæуæд ног ахуыры аз». «Сыгъзæрин фæззæг Аланийы». «Фæллой кæм уа, фарн дæр уым ис». «Хæрзæгъдау, хæлардзинад, æууæнк – адæймагæн кадгæнæг миниуджытæ». «Адæмæн зæхх у сæ дарæг». «Мадæлон æвзаг мады ад-кæны». «Бинонтæ». «Зымæджы нывтæ». «Хъахъхъæн дæ æнæниздзинад». «Уæларвон тыгъдад». «Ердзы фæзынтæ, æрдзы ивæнтæ». «Мæргъты цардæй». «Цæрæгойты цардæй». «Сырдты цардæй». «Ерцыд, ныллæууыд уалдзæг». «Кæмæй у сæрыстыр Ирыстон?» «Адæмон сфæлдыстад». «Нæ уарзон Райгуырæн бæстæ – Уæрæсе». «Мæ райгуырæн бæстæ – Алани». «Дзæуджыхъæу – Ирыстоны сæйраг сахар». «Хъæууон царды нывтæй». «Уæлахизы бон».

4-æм кълас

«Ног ахуыры аз». «Сæрды уынæфæн бонтæ». «Ердз хъахъхъæнын – алкæй хæс дæр». «Адæймаг æгъдауæй фидауы». «Ерцыд та нæм бæркадджын фæззæг». «Нæ алфамбылай æрдз». «Зымæгон æрдз». «Ердз не сфæлдисæг, зæхх нæ дарæг». «Цæрæгойты миниуджытæ». «Ердз æмæ цæрæгойтæ». «Уалдзæг». «Алцы зонын дæр хорз у». «Зивæджы мад мæгуыр у».

Райдайæн кълæсты ирон æвзаджы урокты бынат ахуырадон процессы:

1-аг къласы ирон æвзаг ахуыр кæнынæн къуыри лæвæрд цæуы 3 сахаты, æдæппæт – 97:

2 – 4-æм кълæсты къуыри – 1.5 сахаты, æдæппæт – 51 сах. (æдæппæт – 249 сах.)

ПРОГРАММÆЙЫ МИДИС

1-аг-кълас

Абетæ ахуыр кæнын, кæсын æмæ фыссын, ныхасы рæзтыл куыст

(къуыри – 3 сах., æдæппæт – 97 сах.)

Райдайæн скъолайы абетæ ахуыр кæныны сæйраг нысантæ сты:

- сывæллæттæ лæмбынæг хъусын æмæ иронау раст дзурын ахуыр кæнын;
- кæрæдзиуыл баст ныхасы хуызты руаджы сæ фæлтæрын хъусын æмæ дзурыныл, кæсын æмæ фыссыныл;
- сабиты ахуыр кæнын сæ ныхасы ирон æвзагæй пайда кæнын;
- парахат кæнын сабиты активон æмæ пассивон дзырдуат, æмбарын сын кæнын грамматикон æрмæджы арæзт;
- рæзын кæнын сабитæн сæ иумæйаг арæхстдзинæдтæ æмæ фæлтæрддзинад чиныг æмæ текстимæ кусынæн (сæйраг хъуыды хицæн кæнын, æххуысгæнæг дзырдтæ агурын, фæрстытæн дзуапп дæттын).

Абетæ ахуыр кæныны рæстæг дих кæны 3 хайыл:

1. Бацæттæгæнæн рæстæг;
2. Дамгъæтæ ахуыр кæныны, кæсын æмæ фыссыны рæстæг;
3. Ирон æвзаг æмæ кæсын.

Бацæттæгæнæн рæстæг (9 сах.)

Бацæттæгæнæн рæстæджы сæйраг нысантæ сты: скъоладзаутæн рæзын кæнын сæ фонематикон хъусынад, ахуыр сæ кæнын раст артикуляцийыл, кусын скъоладзауты ныхасы рæзтыл, хъусын æмæ æмбарыныл (аудировани), дзурыныл (монологон æмæ диалогон ныхасыл).

Скъоладзаутæ фæлтæрынц ахуыргæнæгмæ хъусын, йæ амындтæ йын æмбарын æмæ æнæ искæй æххуысæй хъуыды кæнын. Зонгæ кæнынц сæ алыварс царды æнцондæр æмбарæн цаутимæ æмæ ардзы фæзындтимæ.

Ахуырдзаутæ ахуыр кæнынц нывтæм тæсгæ дзырдтæ æвзарын, дзырдæн кæнæ хъуыдыйадæн схемæ кæнын (амонын хъæлæсон мыртæ, уæнгты нымæц, цавд), хъуыдыйæдтæ æмæ чысыл радзырдтæ хъуыды кæнын.

Бацæттæгæнæн рæстæг сывæллæттæ зонгæ кæнынц, программæмæ гæсгæ сын цы цыбыр зонинæгтæ лæвæрд цæуы, уыдонимæ: скъоладзауы æгъдæуттæ, ахуыргæнæн дзауматæ æмæ афæдзы афонтæ, дыууыны онг нымад, хæдзарон фос æмæ хъæддаг сырдты нæмттæ. Чысыл æмдзæвгæтæ зæрдывæрдæй ахуыр кæнын, аргъæуттæ кæсын.

Сывæллæттæ зонгæ кæнынц ахæм æмбарынæдтимæ (практикон æгъдауæй):

1. Цы у ныхас (дзургæ æмæ фысгæ ныхас) – иумæйаг æмбарынад.
2. Ныхас хъуыдыйæдтыл дих кæнын.
3. Хъуыдыйад.
4. Хъуыдыйад æмæ дзырд.
5. Хъуыдыйад дзырдтыл дих кæнын схемæты руаджы.
6. Дзырд. Уæнг. Цавд. Мыр.
7. Дзырд. Дзырды уæнгты нымæц.
8. Цавд. Цавдон æмæ æнæцавдон уæнгтæ.
9. Дзырдæй мыр хицæн кæнын.

10. Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ.

11. Дзырдæн мырон-уæнгон æвзæрст кæнын.

Сывæллæттæн амонын хъæуы фыссыны æгъдæуттæ: фысгæйæ раст бадын, тетрад партæйыл раст æвæрын. Базонгæ сæ кæнын къухфыстытимæ: къухфысты цъар, къухфысты сыфтæ, фарс, рæнхъ, къухфысты хæххытимæ, кърандас æмæ ручкæимæ, уыдонæй куыд пайда кæнын хъæуы, уыимæ.

Фыссыны фæлтæрæнтæ кæнын, исты нывæфтыдтæгæнгæйæ дæр (ныв кæнын, лыстæг хæххытæ кæнын алырдæм, контурмæ гæсгæ хахх кæнын, дамгъæты хæйттæ фыссын), цæмæй къух æмæ къухы æнгуылдзтæ фыссынмæ сфæлтæрой, уый тыххæй.

Ахæм фæлтæрæнтæ сабиты цæттæ кæнынц фыссынмæ: ахуыр кæнынц ручкæйыл хæцын: партæйыл раст бадын æмæ дамгъæйы хæйттæ фыссын.

Скъоладзаутæ фыссын æмæ кæсын ахуыр кæнынц уыцы иу урочы 15-20 минуты дæргъы. Фыссын æмæ кæсыны уроктæ арæзт цæуынц иу темæмæ гæсгæ.

Фыссыны уроктæ арæзт цæуынц, аналитикон-синтетикон методæй пайдагæнгæйæ. Скъоладзаутæ райдайынц дамгъæты хæйттæ фыссын, цæмæй сын фæстæдæр дамгъæтæ æмæ уæнгтæ æнцон фыссæн уа. Базонын хъæуы дзырдтæ схемæмæ гæсгæ фыссын.

Скъоладзаутæ хъуамæ базоной дамгъæтæ фыссын, дзырдтæн мырон раиртæст кæнын, къухæй фыст дзырдтæ уæнгтай фыссын, дамгъæтæ кæрæдзиуыл бæттын. Хъуыдыйæдтæ фысгæйæ, дзырдты дамгъæтæ кæрæдзийы фæстæ раст æвæрын зонын, растфыссынадæн рагацау хорз бындур сæвæрыны тыххæй фæлтæрæнтæ кæнын.

Сæ мыртæ дамгъæтæй кæмæн нæ хицæн кæнынц, ахæм дзырдтæй конд цыбыр хъуыдыйæдтæй диктант фыссын (ахуыры азы кæронмæ æввахс); сабитæ цы ныффыссой, уый хъуамæ кæсын дæр зоной.

Скъоладзаутæ базонынц стыр дамгъæ фыссын хъуыдыйады райдайæны, адæймæгты æмæ фосыл æвæрд наæмттæ: хъуыдыйады кæрон стъæлф, фарсты æмæ хъæры нысæнттæ æвæрын. Антонимтæ, синонимтæ, бирæнысаниуæгон дзырдтæ кæрæдзийæ иртасын.

Сабитæ хъуамæ базоной раст æмæ рæсугъд фыссын. Сæ хæс у дзырдтæн æмæ хъуыдыйæдтæн ахуыргæнæджы æххуысæй уæнгон-мырон æвзæрст кæнын. Хъуамæ сахуыр уой къухфыст кæнæ чиныджы мыхуыргонд текст рафыссын.

Дамгъæтæ ахуыр кæнын, кæсын æмæ фыссын (63 сах.)

Скъоладзаутæ хъуамæ базоной хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ кæрæдзийæ иртасын, дзырдтæн уæнгон-мырон анализ кæнын, сæ мырты нымæц сын бæлвырд кæнын. Цавдон уæнг ссарын, дамгъæтæ æмæ уæнгтæй дзырдтæ аразын. Уæнгтай æнæкъуылымпыйæ раст æмæ æмбаргæ кæстыл фæлтæрæнтæ кæнын. Хъæлæсы уагмæ гæсгæ цыбыр хъуыдыйæдтæ æмæ текстæ (25-30 дзырды иу минутмæ) раст кæсын.

Кæсыныл ахуыр кæнын райдайынц тыхджын, æмхуызон чи хъуысы, ахæм хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæй. Сындæггай, иу этапæй иннæмæ дзырдтæ кæнынц вазыгджындæр, фæзыны дзы æмхъæлæсонты фембæлд, мыртæ æмæ дамгъæты хицæндзинæдтæ. Аив æмæ раст кæсынæн æххуыс у хъуыдыйæдтæн æмæ дзырдтæн схемæтæ аразын, дзырдбындтæ, ребустæ кæнын, логикон хæслæвæрдтæ, дзырдтæ цæджындзгай кæсын, вазыгджындæр сæ кæнгæйæ. Абеты æрмæг сабиты зонгæ кæны дзургæ ныхасы алыхуызон формæтимæ. Дамгъæтæ амонины фæтк бæрæггонд цæуы, ныхасы куыд арæх æмбæлынц, уымæ гæсгæ.

Дамгъæтæ ахуыр кæныны рæстæг куыст цæуы уыл, цæмæй скъоладзаутæ базоной кæсын æмæ фыссын, ныхасы мыртæ хъусын æмæ дзурын, мыртæ цы дамгъæтæй амынд сты, уыдон кæсын æмæ фыссын, чысыл æнцонæмбарæн текст хъæрæй уæнгтай кæсын. Цы текст бакæсой, уымæй ахуыргæнæджы фæрстытæн хъуамæ дзуæппытæ дæттын зоной.

Фыццаг æм къласы кæсын ахуыр кæныны куыст дæр арæзт цæуы мырон аналитикон-синтетикон методмæ гæсгæ. Хъусгæйæ, ныхасы мыртæн иртасын сæ алыхуызондзинад (хъæлæсон у æви æмхъæлæсон, зылангон æви æзылангон, хуымæтæг æви дывæргонд). Ахæм методæй кусгæйæ, сывæллæттæм цыбыр рæстæгмæ фæзыны тагъд, æмбаргæ кæсты æмæ раст фыссыны фæлтæрдзинад.

Дамгъæтæ ахуыр кæныны рæстæг архайын хъæуы, цæмæй сывæллæттæ кæсой дамгъæгай нæ, фæлæ уæнггай. Уæнггай кæсгæйæ, скъоладзаутæ тагъддæр базондзысты раст æмæ æнæкъуылымпыйæ кæсын.

Фыстæйæ, арæхдæр кæнын хъæуы дзырдтæн уæнгон-мырон анализ, цæмæй сывæллæттæ дамгъæ цух ма фыссой, иу дамгъæ æндæрæй ма ивой. Пайда кæнын хъæуы уæнгтæй дзырдтæ аразыны хъæстытæй. Уый фæстæ сывæллæттæ рахизынц уæнгтай кастæй æнæхъæн дзырдтæ кæсынмæ. Ацы куыстытæй ахсджиагдæр у къухфыст текст кæсын базонын. Чиныджы кæсгæйæ, сывæллæттæ ахуыр кæнынц фыссын дæр.

Ахуырдзауты ахуыр кæнын хъæуы фæйнæгæй æмæ чиныгæй æнæхъæн дзырдтæ æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ рафыссыныл. Фæлварын хъæуы уæнгон, дзырдуатон диктанттæй уæлдай ма хуымæтæг хъуыдыйæдтæй арæзт диктанттæ фыссыныл дæр.

Кæсыны æрмæджы фæрцы сывæллæттæ хъуамæ базоной æмбаргæ ныхас кæнын, сыгъдæг дзурой мыртæ æмæ сæ кæсой раст хъæлæсуагæй. Ома арæхсой хъæлæс кæм хъæуы, уым фæбæрзонддæр кæнæ фæныллæгдæр кæнын.

Цæмæй, ныхасгæнгæйæ, скъоладзаутæ сæ хъуыдытæ кæрæдзиуыл бæттын зоной, аив дзурынмæ арæхсой, уый тыххæй сæ ахуыр кæнын хъæуы аргъæуттæ кæнæ цыбыр радзырдтæ хи ныхæстæй дзурын, ахуыргæнæджы æххуысæй чысыл æмдзæвгæтæ зæрдывæрдæй дзурын, нывмæ гæсгæ цыбыр радзырдтæ хъуыды кæнын.

Сабиты арæх хонын хъæуы экскурситы æмæ сæ ахуыр кæнын сæ алыварс æрдзмæ цæст дарын æмæ йыл дзурын.

Мыртæ раст дзурыныл куыст

Скъоладзауты ахуыр кæнын мыртæ раст æмæ сыгъдæг дзурын, кæрæдзийæ сæ иртасын:

- мыртæ *[а], [æ]* æмæ *[ы]*;
- æмхъæлæсонтæ *хъ, къ, щъ, цъ, чъ, къ, дж, дз*;
- дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ: *тт, сс, мм, лл, рр, пп*;
- æмхъæлæсонтæ *с – з, с – ш, з – ж, ж – ш, ч – дж, дз – з*.

Скъоладзауты фонематикон хъусынадыл кусын: дзырды райдианæй, астæу æмæ кæронæй мыр рахицæн кæнын зонын.

Хъуамæ базоной орфоэпийы домæнтæ æмæ йе ˈгъдæуттæм гæсгæ дзурын.

Ирон æвзаг æмæ кæсын (25 сах.)

Хъуыдыйад, дзырд, мыр, дамгъæ. Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссын. Цавд. Дзырдты мидæг цавдон æмæ æнæцавдон уæнгтæ. Стыр дамгъæ адæймæгты næмттæ, фыды næмттæ, мыггæгты. Стыр дамгъæ фосыл æвæрд næмттæ. Стыр дамгъæ бæстæты, горæтты, хъæуты, кæмттæ, дæтты æмæ уынгты сæрмагонд næмттæ.

Скъоладзаутæ 1-аг къласы фæудмæ базондзысты:

мыртæ æмæ сæ хицæндзинæдтæ; дамгъæтæ;

- дамгъæтæ куыд фыстæ сты;
- стыр æмæ гыццыл дамгъæтæ;
- хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ;

- зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ;
- цавд æвæрын;
- сидæн;
- схемæтæ кæнын (дзырд æмæ хъуыдыйадæн)
- æнæхъæн дзырдгай кæсын.

Скъоладзаутæ 1-аг къласы фæудмæ арæхсдзысты:

- ахуыргæнæг æмæ æмкъласонтимæ ныхас кæнынмæ. сæ фæрстытæн сын дзуæппытæ дæттынмæ;
- раст пайда кæнын сидæнæй;
- загъды нысаны хицæндзинæдтæ хъæлæсыуагæй æвдисынмæ;
- дзырды схемæ предметы номимæ æрæмпых кæнынмæ;
- дзырдæн. хъуыдыйæдтæн схемæтæ кæнынмæ;
- дзырды мыртæ рахицæн кæнынмæ;
- хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ кæрæдзийæ иртасынмæ;
- зылангонтæ æмæ æзылангонтæ иртасынмæ;
- дзырд уæнгтыл дих кæнынмæ;
- дзырдты цавд æвæрынмæ;
- чиныгæй æмæ фæйнæгæй дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ раст рафыссынмæ;
- æнæхъæн дзырдтæ кæсынмæ;
- хъуыдыйæдтæ раст хъæлæсыуагæй кæсынмæ;
- 25-30 дзырды кæм уа, ахæм текст иу минутмæ æнæхъæн дзырдгай раст æмæ æмбаргæ каст кæнынмæ;
- дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ мыхуыргонд æмæ къухфыст текстæй рафыссынмæ;
- аргъæуттæ кæнæ цыбыр радзырдтæ хи ныхæстæй дзурынмæ;
- чысыл æмдзæвгæтæ наизусть ахуыр кæнынмæ;
- нывмæ гæсгæ чысыл радзырд хъуыды кæнынмæ;
- стыр æмæ гыццыл дамгъæтæй раст пайда кæнынмæ;
- хуымæтæг диктанттæ æнæ рæдыдæй фыссынмæ;
- дзургæ ныхасы хицæндзинæдтæ иртасынмæ;
- хицæн хъуыдыйæдтæ æмæ текст кæрæдзиуыл барынмæ;
- цыбыр текстæн сæргонд хъуыды кæнынмæ;
- бæлвырд темæмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнынмæ;
- сюжетон нывтæм гæсгæ цыбыр радзырдтæ хъуыды кæнынмæ;
- монологон æмæ диалогон ныхасы архайынмæ.

ТЕМАТИКОН ПЪЛАНТÆ 1-аг кълас

(къуыри – 3 сах., æдæппæт – 97 сах.)

Бацæттæгæнæн рæстæг – 9 сах.

№	Урочы темæ	Сах. нымæц		пълан.	факт.	Примечани
1	Скъола Ныхас. Дзургæ æмæ фысгæ ныхас.	1		7.09	7.09	
2	Ахуыргæнæн дзауматæ Ныхас. Дзургæ æмæ фысгæ ныхас.Хъуыдыйад.	1		9.09	9.09	
3	Нæ хæдзар Ныхас.Хъуыдыйад. Дзырд.	1		10.09	10.09	
4	Уæлæдарæс æмæ къахыдарæс Ныхас. Хъуыдыйад. Дзырд.	1		14.09	14.09	
5	Хæдзарон цæрæгойтæ æмæ мæргътæ Хъуыдыйад æмæ дзырд.	1		16.09	16.09	
6	Хъæддаг цæрæгойтæ æмæ мæргътæ Хъуыдыйад. Дзырд. Уæнг	1		17.09	17.09	
7	Халсартæ. Дыргътæ Хъуыдыйад.Дзырд. Уæнг.	1		21.09	21.09	
8	Халсартæ.Дыргътæ Хъуыдыйад.Дзырд. Уæнг.	1		23.09	23.09	
9	Нæ Райгуырæн бæстæ Дзырд. Дамгъæ. Мыр.	1		24.09	24.09	

	Абетæ ахуыр кæнын (63 сах.)					
10	Мыр æмæ дамгъæ А а	1		28.09	28.09	
11	Мыр æмæ дамгъæ И и	1		30.09	30.09	
12	Мыр æмæ дамгъæ О о	1		1.10	1.10	
13	Мыр æмæ дамгъæ У у	1		5.10	5.10	
14	Мыр æмæ дамгъæ Æ æ	1		7.10	7.10	
15	Мыр æмæ дамгъæ ы	1		8.10	8.10	
16	Мыр æмæ дамгъæ Н н	1		12.10	12.10	
17	Мыр æмæ дамгъæ Р р	1		14.10	14.10	
18	Мыр æмæ дамгъæ М м	1		15.10	15.10	
19	Мыр æмæ дамгъæ Т т	1		19.10	26.10	
20	Мыр æмæ дамгъæ Д д	1		21.10	28.10	
21	Мыр æмæ дамгъæ С с	1		22.10	29.10	
22	Мыр æмæ дамгъæ Х х	1		9.11	9.11	
23	Мыр æмæ дамгъæ Г г	1		11.11	11.11	
24	Мыр æмæ дамгъæ У у	1		12.11	12.11	
25	Мыр æмæ дамгъæ К к	1		16.11	16.11	
26	Мыр æмæ дамгъæ Л л	1		18.11	18.11	
27	Мыр æмæ дамгъæ Ц ц	1		19.11	19.11	
28	Мыр æмæ дамгъæ З з	1		23.11	23.11	
29	Мыр æмæ дамгъæ Ф ф	1		25.11	25.11	
30	Мыр æмæ дамгъæ Й й	1		26.11	26.11	
31	Мыр æмæ дамгъæ Б б	1		30.11	30.11	
32	Мыр æмæ дамгъæ Е е	1		2.12	2.12	
33	Мыр æмæ дамгъæ В в	1		3.12	3.12	
34	Дамгъæ ъ	1		4.12	4.12	
35	Дамгъætæ Хъ хъ	1		9.12	9.12	
36	Дамгъætæ Хъ хъ	1		10.12	10.12	
37	Мыр æмæ дамгъæ Гъ гъ	1		14.12	14.12	

38	Мыр æмæ дамгъæ Дз дз	1		16.12		
39	Мыр æмæ дамгъæ Ж ж	1		17.12		
40	Мыр æмæ дамгъæ Дж дж	1		21.12		
41	Мыр æмæ дамгъæ Къ къ	1		23.12		
42	Мыр æмæ дамгъæ Цъ цъ	1		24.12.		
43	Мыр æмæ дамгъæ Ч ч	1		11.01		
44	Мыр æмæ дамгъæ Чъ чъ	1		13.01		
45	Мыр æмæ дамгъæ П п	1		14.01		
46	Мыр æмæ дамгъæ Пъ пъ	1		18.01		
47	Мыр æмæ дамгъæ Тъ тъ	1		20.01		
48	Мыртæ æмæ дамгъæтæ Э э, Ю ю, Я я,Ё ё.	1		21.01		
49	Мыртæ æмæ дамгъæтæ Ж, Ш, Щ	1		25.01		
50	Фæлмæны нысан (ь)	1		27.01		
51	Дамгъæтæ а – æ – ы	1		28.01		
52	Дамгъæтæ а – æ – ы	1		1.02		
53	Дамгъæтæ З, з æмæ С, с	1		3.02		
54	Дамгъæтæ З, з æмæ С, с	1		4.02		
55	Дамгъæтæ З, з æмæ С, с	1		8.02		
56	Дамгъæтæ Х, х æмæ Хъ, хъ	1		10.02		
57	Дамгъæтæ Х, х æмæ Хъ, хъ	1		11.02		
58	Дамгъæтæ Г, г æмæ Гъ, гъ	1		15.02		
59	Дамгъæтæ Г, г æмæ Гъ, гъ	1		17.02		
60	Дамгъæтæ Дз, дз æмæ З, з	1		18.02		
61	Дамгъæ Дж, дж	1		1.03		
62	Мыртæ æмæ дамгъæтæ К-Къ	1		3.03		
63	Дамгъæтæ Ц, ц æмæ Цъ, цъ	1		4.03		
64	Дамгъæтæ Ц, ц æмæ Цъ, цъ	1		10.03		
65	Дамгъæтæ Ч, ч æмæ Чъ, чъ	1		11.03		

66	Дамгъæтæ Ч, ч æмæ Чъ, чъ	1		15.03		
67	Дамгъæтæ П, п æмæ Пъ, пъ	1		17.03		
68	Дамгъæтæ Т, т æмæ Тъ, тъ	1		18.03		
69	Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ дзырдты мидæг	1				
70	Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ дзырдты мидæг	1				
71	Кæронбæттæн	1				
	Ирон æвзаджы уроктæ		**Кæсыны уроктæ 13 сахаты**			
1	Текст.Ныхас.Хъуыдыйад.Дзырд	1	Нæхи Къоста.			
2	Хъуыдыйад. Æрхæцæн. Нысæнттæ хъуыдыйады. Диалог.	1	«Ныстуантæ». Дзасохты Музафер			
3	Дзырдтæ. Дзырдты нысаниуджытæ.	1	«Дидинæг» Дзугаты Геор.			
4	Дзырд æмæ уæнг.	1	«А-ло-лай» Р.Д. Киплинг			
5	Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	1	Цъгойты Хазби «Аланы сæгуыт». Æмбисæндтæ			
6	Мыртæ æмæ дамгъæтæ, сæ хицæндзинæдтæ.	1	Æрфæны фæд. Уыци-уыци Æмбисонд			
7	Æмхъæлæсон мыртæ. Дывæргонд дамгъæтæ. Дывæргонд дамгъæтæ цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	1	«Аргъау» «Арс, бирæгъ æмæ рувас»			
8	Ирон дамгъуат.	1	Лев Толстой			

			«Сырддонцъиу æмæ зæрватыччытæ			
9	Фæрстытæ чи? æмæ цы?-йæн дзуапп цы дзырдтæ дæттынц, уыдон кæрæдзийæ иртасын.	1	Мила. Ж. «Ногдзау»-æй.			
10	Стыр дамгъæ дзырдты.	1	«Уызын».Геннадий Циферов			
11	Фæрстытæ цавæр?цыхуызæн?-æн дзуапп цы дзырдтæ дæттынц, уыдон.	1	«Суадон». Таурæгъ			
12	Фæрстытæ цы ми кæны? цы кæны?- йæн дзуапп цы дзырдтæ дæттынц, уыдон.	1	«Нæртон адæм». «Ацæмæз»			
13		1	«Райгуырæн бæстæ». Туаты Сергей. Ирыстоны герб æмæ тырыса.			